

CO exemplaar

940905 118

MAANDBERICHT MEI 1991

MAANDBERICHT

Een uitgave van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD).
Maandelijks wordt gerapporteerd over ontwikkelingen en activiteiten in binnen- en buitenland, die naar wij aannemen de moeite waard zijn onder uw aandacht te brengen.

U zult in het MAANDBERICHT dan ook in hoofdzaak korte, feitelijke rapportage aantreffen, inhakend op de actualiteit. Achtergrondinformatie zal opgenomen worden in het KWARTAALBERICHT, dat zoals gebruikelijk vier maal per jaar verschijnt.

Eventuele reacties op de bijdragen kunt u richten aan:

Ministerie van Binnenlandse Zaken

Postbus 20010
2500 EA DEN HAAG
Tel.: 070 - 3.61.44.01
toestel: 2438

INHOUD

pag.

I. DEMOCRATISCHE RECHTSORDE

- De situatie van de Koerden, met name de PKK 5
- Minister beantwoordt vragen inzake BVD en asielzoekers 7
- Ontwikkelingen binnen het ANS 8
- CD in Frankrijk 9
- Uitwijzing Surinaamse diplomaten 11
- HERRENBURG, afgezant BOUTERSE, illegaal in Nederland 13

II. VEILIGHEID VAN DE STAAT

- De bochten uit de Drina halen 15

I. DEMOCRATISCHE RECHTSORDE

DE SITUATIE VAN DE KOERDEN, MET NAME DE PKK*

In de diverse media kwamen de Koerden de laatste tijd uitvoerig aan bod. Aanvankelijk werd nogal generaliserend gesproken over Koerden, als betrof het een volk dat als een eenheid vecht voor één doel. Naderhand werd iets genuanceerder bericht over de diverse Koerdische groeperingen. De onderlinge verhoudingen van de Koerdische groeperingen en de regimes van de landen waarover zij verdeeld zijn, bleven echter nog onderbelicht.

Het onderstaande tracht deze leemte enigszins op te vullen.

5

Sinds het in 1923 gesloten Verdrag van Lausanne is het gebied dat door Koerden bewoond wordt officieel verdeeld over Turkije, Iran, Irak en Syrië. Daarnaast wonen er nog Koerden in de Sovjet-Unie en in Libanon.

De Koerden hebben van oudsher een stammencultuur en zijn daardoor nooit een hechte eenheid geweest. Bij de diverse geschillen tussen de door Koerden bewoonde landen, zijn Koerden in deze eeuw steeds weer met beloften voor autonomie overgehaald zich in te zetten tegen het regime van het eigen land, ten gunste van een buurland. Daarbij kwamen ook de in de betreffende landen wonende Koerden tegenover elkaar te staan. Uiteindelijk zijn de gedane beloften nooit nagekomen. Wel heeft, met steun van Stalin, in 1946 elf maanden lang een autonome Koerdische republiek bestaan in Iraans-Koerdistan.

Toen Stalin de Koerden niet meer nodig had, heeft hij ze laten vallen en maakte de Sjah een einde aan de Koerdische republiek.

Tijdens de Golfoorlog hebben de Koerdische groeperingen zich in eerste instantie niet in de strijd gemengd. Pas na de oproep van de Verenigde Staten om in opstand te komen, werd het Iraaks Koerdisch Front (IKF) - een samengaan van politiek gematigde groeperingen, zoals de KDP-Irak**, de PUK*** en de KPDP****, actief in de strijd tegen Saddam HOESSEIN. Ook de veel radicaler ingestelde Turks-Koerdische PKK heeft korte tijd deel uitgemaakt van het IKF met de inzet van 5.000 guerilla's in Iraaks Koerdistan. Toen de opstand bleek te mislukken, en de leiders van de KDP-Irak (Barzani) en de PUK (Talabani) in overleg traden met Saddam HOESSEIN, trok de PKK zich terug uit het IKF. De PKK benadrukte weer het al jaren door haar ingenomen standpunt, namelijk dat het enige doel van de Koerdische strijd het bereiken van een onafhankelijk Koerdistan is. Wie genoeg neemt met minder, bijvoorbeeld autonomie, is een verrader. In een recente publicatie van de PKK wordt dan ook gesteld dat de rekening voor het vergeefs vergoten bloed gepresenteerd zal worden aan de valse leiders. Gezien de radicale instelling van de PKK en de in deze publicatie gestelde uitlating dat deze partij nooit bang geweest is bloed te vergieten, is het niet denkbeeldig dat de PKK zal trachten Barzani en Talabani te executeren zodra zij de tijd daarvoor rijp acht.

* PKK Partiye Karkeren Kurdistan (Koerdische Arbeiders Partij)

** KDP Koerdische Democratische Partij (van Irak, Iran, Syrië of Turkije)

*** PUK Patriottische Unie van Koerdistan, ook bekend als YNK

**** KPDP Kurdish Popular Democratic Partij

Doordat de aandacht van de (Westerse) wereld met name op Barzani en Talabani is gericht en omdat de PKK gebaat is bij een slechte situatie van de Koerden in Turkije, ontstaat er bij de partij behoefte aan een spectaculaire actie die in elk geval de Koerden duidelijk maakt dat de PKK de enige organisatie is die vecht voor de Koerdische zaak. Zo'n actie zal naar alle waarschijnlijkheid gericht zijn tegen het Turks regime.

6 | Door de Golfoorlog is de relatie van de PKK tot haar traditionele beschermer, Syrië, enigszins verstoord. Syrië stond namelijk aan de kant van de Verenigde Staten en de aartsvijand van de PKK, Turkije. Daar Syrië ook na de Golfoorlog probeert acceptabel te zijn voor het Westen, moet de PKK op termijn misschien een andere beschermer zoeken, die bereid is het hoofdkwartier en mogelijk ook trainingskampen van de PKK onderdak te verlenen.

Tot de mogelijkheden behoren Libanon, Iran en Irak.

Libanon heeft al relaties met de PKK omdat een aantal trainingskampen van deze partij gevestigd is in de Beka'a-vallei. Mocht Syrië besluiten dat zij de PKK niet langer openlijk kan steunen, dan kan zij de PKK naar Libanon (dat in feite onder Syrisch gezag staat) verwijzen.

Ook Iran behoort tot de mogelijkheden, aangezien de PKK in het afgelopen jaar haar beleid als atheïstische organisatie heeft omgegooid en zich nu pro-islamitisch opstelt. Achtergrond voor deze beleidswijziging is de vrees van de PKK dat zij een deel van haar aanhang zou kunnen verspelen aan de in opkomst zijnde islamitische beweging.

Een andere aanwijzing voor een goede relatie tussen Iran en de PKK is een bericht dat het Vierde Congres van de PKK eind december 1990 zou zijn gehouden in Iraans-Koerdistan.

De op het moment meest waarschijnlijke nieuwe partner voor de PKK is Irak, daar dit land de PKK kan gebruiken tegen Turkije, dat tegen haar beweringen in misschien toch geïnteresseerd is in een zekere mate van opdeling van Irak. Daarbij komt dat de PKK al aanwezig is in Iraaks-Koerdistan en daar de (Koerdische) oppositie bezighoudt door de leiders te bedreigen en te pogen de aanhang over te nemen.

De verwachting is dat Syrië de PKK niet zonder meer zal wegsturen, daar de steun aan de Turkse Koerden gebruikt kan worden als wisselgeld in het eventueel oplossen van de problemen met Turkije op het gebied van de watervoorziening en een betwist stuk grondgebied.

In Nederland heeft de PKK zich tijdens de Golfoorlog niet geprofileerd; de keuze tussen Irak en de Verenigde Staten werd door de PKK vergeleken met de keuze tussen de pest en de cholera.

Bij tal van demonstraties werd samengewerkt tussen de PKK en diverse Koerdische, Turks-linkse en Nederlandse organisaties. Een bezetting (maart 1991) van de Iraakse ambassade werd uitgevoerd door leden van de eerder genoemde KDP-Irak, de PUK en de KPDP. Een poging van de PKK, enkele weken later, om eveneens de Iraakse ambassade te bezetten werd door de aanwezigheid van een grote politiemacht voorkomen.

De Koerden ontmoeten sinds de Golfoorlog veel sympathie vanuit de Nederlandse samenleving. Diverse steuncomité's zijn opgericht. De PKK wordt met name gesteund (om niet te zeggen achternagelopen) door de Socialistische Arbeiderspartij

(SAP) en organisaties van de Beweging zoals het Komitee Anti Golf Oorlog (KAGO). De PKK staat niet afkerig tegenover contacten met deze organisaties; niet lang geleden heeft Abdullah Öcalan, de secretaris-generaal van de PKK, vanuit Damascus zelfs opdracht gegeven dit soort contacten te ontwikkelen. De PKK streeft deze contacten slechts na uit propagandistische overwegingen. Zij zal zich door deze relaties echter nauwelijks laten beïnvloeden; de partij wordt centraal geleid vanuit Damascus en streeft slechts één doel na; een vrije republiek Koerdistan. Met dit doel voor ogen is de PKK voortdurend bezig haar macht onder de Koerden door intimidatie uit te breiden, zowel in het Midden-Oosten als in West-Europa. Door haar ondoorzichtige structuur, het frequent wisselen van leiders op nationaal en regionaal niveau en het gebruik van codenamen, wordt de controle op de activiteiten van de PKK in Europa sterk bemoeilijkt.

7

MINISTER BEANTWOORDT VRAGEN INZAKE BVD EN ASIELZOEKERS

Zoals al eerder werd gemeld, ontstond er in april jl. opwinding rond de kwestie van BVD-, respectievelijk PID-bemoeienis met in Nederland asiel zoekende vluchtelingen.*

Aanleiding daartoe vormde de publicatie van de brochure "De vluchteling achtervolgd", waarin de beschuldiging werd geuit dat asielzoekers hier te lande door BVD/PID op ongeoorloofde wijze onder druk worden gezet. De brochure, die in samenwerking met het Landelijk Steunpunt Vluchtelingen door het vanuit de activistische hoek opererende "Buro Jansen & Janssen" was samengesteld, kreeg extra publiciteit door een uitzending van het VPRO-programma Lokole op 31 maart en een herhaling daarvan op 14 april.

Naar aanleiding hiervan werden in de Tweede Kamer op 10 april vragen gesteld aan de minister van Binnenlandse Zaken door de heren P.R. STOFFELEN en L.P. MIDDEL, beiden van de PvdA.

Daarbij aansluitend stelden de heren P. LANKHORST en W. WILLEMS, beiden namens Groen Links, eveneens een aantal vragen over deze zaak. Dat gebeurde op 17 april aan zowel de minister van Binnenlandse Zaken als die van Justitie.

Geen bevoegdheid BVD bij beslissing over asielaanvraag

In beide gevallen werd de kwestie van de elkaar rakende werkzaamheden van BVD, PID en Vreemdelingendienst met betrekking tot de asielzoeker aan de orde gesteld. De Groen Links-vertegenwoordigers vroegen naar de "functievermenging" die zij hier waarnamen, terwijl de PvdA-vragenstellers wilden weten of het de minister bekend was dat "het combineren van werkzaamheden voor de BVD/PID met werkzaamheden voor de vreemdelingendienst, althans de zeer nauwe banden tussen PID en de vreemdelingendienst, deze situatie (namelijk van de asielzoeker (red.)) nog verergeret". Daarnaast stelden de Groen Links-parlementariërs met nadruk de vraag of de BVD een oordeel geeft "over feiten en omstandigheden die een asielzoeker bij zijn verzoek heeft aangedragen" en of de BVD "daarmee invloed heeft op de beslissing over de asielaanvraag van buitenlanders".

* BVD-Maandbericht, april 1991, P. 6

Op deze laatste vraag antwoordde de minister van Binnenlandse Zaken, mede namens de staatssecretaris van Justitie: "Als criterium voor de toelating tot ons land geldt onder meer, dat iemand geen gevaar mag opleveren voor de nationale veiligheid.

Indien daartoe in een bepaald geval aanleiding bestaat, verstrekt de BVD de relevante informatie waarover de Dienst beschikt". En verder: "De BVD heeft geen enkele bevoegdheid inzake de toekenning van verblijfsvergunningen".

8

Voor wat betreft "het combineren van werkzaamheden voor de BVD/PID met werkzaamheden voor de Vreemdelingendienst" wees de minister erop dat er tussen het PID-werk en het werk van de Vreemdelingendienst krachtens artikel 18 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten "zowel wettelijk als organisatorisch een duidelijke scheiding bestaat". De afstemming van de werkzaamheden tussen BVD en PID noemde de minister "een onderwerp van zorg". Zij deelde mee dat ten aanzien hiervan "voorstellen worden ontwikkeld" waarvan "een eerste aanzet" zal worden gegeven in de begrotingstoelichting 1992.

De slotvraag van Groen Links-zijde of "asielzoekers in de periode dat over hun aanvraag wordt beslist" ... niet geheel van benadering door BVD, c.q. PID, gevrijwaard dienen te zijn, beantwoordde de minister negatief: een asielzoeker is "niet automatisch gevrijwaard" van een dergelijke belangstelling. De minister liet er daarbij geen twijfel over bestaan dat er in dergelijke contacten met asielzoekers geen onduidelijkheid over mag zijn dat niemand tot medewerking met de BVD/PID is verplicht en dat de Dienst geen bevoegdheid heeft in beslissingen over verblijfstitels.

In verband met de toezegging van de minister dat zij de vragen van de leden Stoffelen en Middel en haar antwoorden daarop onder de aandacht zal brengen van de BVD/PID-ambtenaren die in hun werk met asielzoekers in aanraking kunnen komen, zijn deze hieronder integraal afgedrukt.

Met name gaat het hierbij om de in het antwoord op vraag 2 aangegeven voorwaarden: "Voorwaarde daarbij is dat er in een dergelijk gesprek met een asielzoeker geen onduidelijkheid over mag bestaan dat de BVD geen executieve bevoegdheden heeft, dat niemand tot medewerking verplicht is en dat de BVD geen bevoegdheden heeft om te beslissen over verblijfstitels".

Vragen van de leden Stoffelen en Middel (P.v.d.A.) over PID's en asielzoekers.
(Ingezonden 10 april 1991).

1. Hebt u kennis genomen van het bericht dat de plaatselijke inlichtingendiensten ten behoeve van de BVD bij het werven van informanten gebruik maken van de onzekere positie van asielzoekers?*

* Zie onder meer TV programma Lokole van de VPRO TV van 31 maart jl.

2. Is het u bekend, dat:
 - veel asielzoekers en hulpverleners zich erover beklagen dat medewerkers van de plaatselijke inlichtingendiensten door het in het vooruitzicht stellen van positieve sancties (bijvoorbeeld het min of meer beloven van een verblijfsvergunning) of negatieve sancties (als je niet meewerkt is dat slecht voor je kansen op een verblijfsvergunning) asielzoekers onder druk zetten teneinde hun medewerking te krijgen;
 - het combineren van werkzaamheden voor de BVD/PID met werkzaamheden voor de vreemdelingendienst althans de zeer nauwe banden tussen PID en de vreemdelingendienst deze situatie nog verergert?
3. Bent u bereid deze feiten en omstandigheden alsmede concrete klachten over de relatie tussen PID's en asielzoekers te doen onderzoeken?
4. Bent u bereid (wellicht ten overvloede) aan de BVD en met name de plaatselijke inlichtingendiensten duidelijk te maken, dat het ten enenmale ongeoorloofd is asielzoekers of politieke vluchtelingen onder druk te zetten bij het werven van informanten of gebruik te maken van hun onzekere positie?

9

Antwoord van minister DALES (Binnenlandse Zaken).
(Ontvangen 26 april 1991).

1. Ik heb kennisgenomen van de strekking van de bedoelde TV-uitzending van 31 maart en van de herhaling daarvan op 14 april jl.
2. De laatste jaren hebben mij slechts enkele klachten van asielzoekers bereikt. Uit de onderzoeken die naar die klachten zijn ingesteld, is mij niet gebleken dat asielzoekers door medewerkers van de BVD of de plaatselijke inlichtingendiensten (PID) stelselmatig onder druk worden gezet, waarbij een systeem van positieve en negatieve sancties zou worden gehanteerd.
Zoals bekend dient de BVD te voorkomen dat de in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (WIV) genoemde essentiële belangen worden aangetast. Ook onder asielzoekers kunnen zich personen bevinden die een gevaar opleveren voor die belangen en die om die reden de aandacht moeten hebben van de BVD. Een voorbeeld van die belangen is voorts dat in Nederland verblijvende asielzoekers gevrijwaard zijn en blijven van politieke intimidatie of bedreiging door handlangers van het regime waarvoor zij zijn gevlucht. In voorkomend geval zal de BVD in het kader van zijn taakuitvoering derhalve ook met asielzoekers moeten spreken. Voorwaarde daarbij is dat er in een dergelijk gesprek met een asielzoeker geen onduidelijkheid over mag bestaan dat de BVD geen executieve bevoegdheden heeft, dat niemand tot medewerking verplicht is en dat de BVD geen bevoegdheden heeft waar het gaat om te beslissen over verblijftitels.
Naar aanleiding van de vraag of het combineren van werkzaamheden voor de BVD/PID met werkzaamheden voor de Vreemdelingendienst (VD), althans de zeer nauwe banden tussen PID en VD, deze situatie nog verergert, wijs is er op dat er, krachtens het bepaalde in artikel 18 WIV, tussen het PID-werk en het werk van de Vreemdelingendienst zowel wettelijk als organisatorisch een duidelijke scheiding bestaat. In dit verband memoreer ik ook hetgeen ik op 14 maart jl. in uw Kamer heb gezegd over de afstemming tussen de BVD en de PID's en over de samenwerking tussen de politie en de BVD. De afstemming tussen de BVD en de PID's

heb gezegd over de afstemming tussen de BVD en de PID's en over de samenwerking tussen de politie en de BVD. De afstemming tussen de BVD en de PID's was voor mij al betrekkelijk kort na mijn aantreden een onderwerp van zorg.* Ten aanzien van deze afstemming zullen er door mij, zoals ik al eerder aan uw Kamer meedeelde, voorstellen worden ontwikkeld. Een eerste aanzet daarvan zult u aantreffen in de begrotingstoelichting 1992.

3. Ik onderzoek alle concrete klachten die mij bereiken dus ook die over de relatie tussen PID's en asielzoekers.
4. Deze vragen en mijn antwoorden daarop zullen onder de aandacht worden gebracht van de BVD/PID-ambtenaren die in hun werk met asielzoekers in aanraking kunnen komen.

ONTWIKKELINGEN BINNEN HET AKTIEFRONT NATIONALE SOCIALISTEN (ANS)

Zowel op internationaal als nationaal niveau hebben zich binnen het ANS de afgelopen periode veranderingen voorgedaan.

Zo is de internationale voorman van de moederorganisatie in Duitsland, Michael KÜHNEN, in april van dit jaar op 35-jarige leeftijd, overleden.

Zeer kort daarop werd, tijdens een overleg van "Gauleiters", Gottfried KÜSSEL, een 32-jarige Oostenrijker, tot zijn opvolger benoemd. Hoogstwaarschijnlijk is KÜSSEL gekozen omdat hij aan de zijde van KÜHNEN gezorgd heeft voor het aanbrengen van enige structuur binnen neo-nazistische kring in de voormalige DDR.

Deze wisseling van de macht heeft voor de Nederlandse situatie vooralsnog geen verandering met zich meegebracht. "Gau Nederlanden", onder aanvoering van Eite HOMAN, is altijd al een redelijk zelfstandig opererende groep gebleken die weinig sturing vanuit Duitsland behoefde. Tot op heden is er niets gebleken van intensieve contacten tussen het ANS Nederland (ANS/NL) en de nieuwe leider.

* Handelingen II, nr. 22, 62-3484, Vergaderjaar 1990-1991.

CD IN FRANKRIJK

Daags voor de Provinciale Staten verkiezingen in maart van dit jaar zou de Franse rechtsextremist LE PEN met de Eurofractie naar Nederland komen. Het bezoek ging op het laatste moment niet door: met Kedichem in het achterhoofd had het hotel in Den Haag, waar de besprekingen zouden plaatsvinden, de boekingen eenzijdig geannuleerd.

De rollen werden daarna omgedraaid, dat wil zeggen het dagelijks bestuur van de Centrum-Democraten (CD) werd uitgenodigd om op 1 mei in Parijs een ontmoeting met LE PEN te hebben. Op die dag vond in Parijs ook de Jeanne d'Arc-herdenking plaats, waarbij het (uit 35 personen bestaande) CD-gezelschap met de optocht mee liep. Op de aansluitende manifestatie, waaraan in totaal tussen de 30.000 en 40.000 Front National-leden deelnamen, werd de menigte toegesproken door LE PEN. Ook de CP'86 was - zij het afzonderlijk - bij deze manifestatie aanwezig.

Tot op heden is (nog) niet duidelijk of het in Parijs tot een feitelijk tête à tête is gekomen tussen LE PEN en het CD-bestuur.

UITWIJZING SURINAAMSE DIPLOMATEN ANTONIUS EN BERRENSTEIN

Op dinsdag 7 mei 1991 werd door het ministerie van Buitenlandse Zaken aan de Surinaamse ambassadeur in ons land medegedeeld dat de derde secretaris van de Surinaamse ambassade, R.A. ANTONIUS, alsmede de vice-consul van het Surinaamse consulaat-generaal in Amsterdam, B.T. BERRENSTEIN, door Nederland persona non grata (png) waren verklaard. De beide diplomaten hadden zich, aldus de motivering van de uitwijzing, schuldig gemaakt aan "activiteiten die niet in overeenstemming zijn (waren) met hun diplomatieke status".

De ambassadeur werd te kennen gegeven dat de twee Nederland binnen zeven dagen dienden te verlaten.

R. A. Antonius

B. T. Berrenstein

De beslissing tot uitwijzing werd genomen naar aanleiding van onderzoek door de Binnenlandse Veiligheidsdienst.

Nederlandse pers, Surinaamse reacties

De meeste Nederlandse kranten brachten het nieuws van de uitwijzing op de voorpagina. Maar over het algemeen hielden zij de zaak summier en beperkten zij zich tot een korte berichtgeving. Daarin werd dan gemeld dat onderzoek door de BVD "zou hebben uitgewezen" dat de twee Surinaamse diplomaten betrokken zouden zijn geweest bij drugshandel en in verband daarmee bij het witwassen van zwart geld.

Voordat hij op het vliegtuig naar Paramaribo stapte, legde ANTONIUS een verklaring af waarin hij stelde dat noch hij, noch BERRENSTEIN zich met drugshandel, respectievelijk het witwassen van drugsgeld had beziggehouden.

Volgens de twee diplomaten heeft de Nederlandse actie vooral te maken met de Surinaamse verkiezingen van 25 mei. Nederland, zo stelden de twee, had hen

uitgewezen vanwege "de onafwendbare groei van de NDP, in een poging het stemgedrag van de Surinaamse bevolking te beïnvloeden". De NDP, de Nationale Democratische Partij, is zoals bekend de partij van legerleider BOUTERSE. BERRENSTEIN en ANTONIUS organiseerden in Nederland propaganda-bijeenkomsten voor deze partij.

Ook in verdere uitlatingen bracht ANTONIUS de uitwijzing in verband met de verkiezingen in zijn land en met een daarna te verwachten militair ingrijpen van Nederland en de Verenigde Staten. Het bericht over een dergelijke Amerikaans-Nederlandse interventie werd in de wereld gebracht door de Surinaamse Vereniging van Journalisten, die eind april stelde plannen te hebben ontdekt voor zo'n actie. Die zou er komen als het Surinaams leger na de verkiezingen niet naar de kazeme zou teruggaan.

Van Nederlandse kant is dit bericht inmiddels als "onzinnig en absoluut onwaar" gekwalificeerd.

Door Paramaribo werd officieel snel op de uitwijzing gereageerd. Eveneens nog op 7 mei gelastte de minister van Buitenlandse Zaken van Suriname de Nederlandse vice-consul, mevrouw S. van der DRIFT, en derde ambassade-secretaris, L. KLEINJAN, om binnen een week hun post in Paramaribo te verlaten. Ook dat is inmiddels gebeurd.

De Surinaamse pers in Nederland, hoofdzakelijk bestaand uit de Weekkrant Suriname (anti-BOUTERSE), beperkte zich tot een artikel waarin de verontwaardigde uitspraken en de beschuldigingen van de beide diplomaten aan het adres van Nederland uitvoerig werden geciteerd.

HERRENBERG, AFGEZANT BOUTERSE, ILLEGAAL IN NEDERLAND

H. F. Herrenberg

Vrijwel onmiddellijk na de uitwijzing van ANTONIUS en BERRENSTEIN kwam het tot een nieuw incident in de verhouding Nederland-Suriname. Op 17 mei arresteerde de Amsterdamse politie de adviseur van legerleider BOUTERSE en oud-ambassadeur van Suriname in Nederland, H. HERRENBERG. HERRENBERG bevond zich illegaal in ons land. Na overleg met de Surinaamse vertegenwoordiging in Nederland, waarbij van Surinaamse kant werd toegezegd dat HERRENBERG snel zou vertrekken, werd hij, na enkele uren te zijn vastgehouden, weer vrijgelaten. Hij reisde de dag daarop, 18 mei, vanaf Schiphol terug naar Paramaribo.

HERRENBERG was naar Nederland gekomen om namens BOUTERSE "verzoenende gesprekken" te voeren met uitgeweken Surinamers. Rond 7 mei had hij daartoe bij de Nederlandse ambassade in Paramaribo een aantal malen gepoogd een visum te verkrijgen. Van Nederlandse kant was men niet bereid dit te verlenen - HERRENBERG heeft met zijn activiteiten tijdens eerder verblijf in ons

land nogal wat irritatie gewekt bij de Nederlandse autoriteiten - en vanuit Den Haag verzocht men hem van deze weigering op de hoogte te stellen. HERRENBURG meldde zich echter niet meer.

14

Omdat HERRENBURG van Nederlandse zijde immers geen visum verstrekt was, stelde het ministerie van Justitie vast dat betrokkene illegaal hier was en gaf het opdracht om hem aan te houden wegens illegaal verblijf in Nederland, op grond van artikel 19 van de Vreemdelingenwet.

HERRENBURG is een controversieel persoon. Als ambassadeur in Den Haag moest hij in 1983 wegens eigenmachtig optreden deze functie opgeven. Enige tijd daarna werd hij gedurende een korte periode minister van Buitenlandse Zaken en ook in die capaciteit bleek hij omstreden. Hij is voorstander van een harde lijn tegenover Nederland. Verschillende malen werd hij door BOUTERSE met moeilijke opdrachten in het buitenland op pad gestuurd.

Het weekblad Panorama heeft hem in een reportage in verband gebracht met de cocaïnesmokkel vanuit Suriname naar Nederland.

Hij kondigde aan hierover een proces tegen het blad te zullen beginnen en hij kreeg daartoe vorig jaar toestemming om naar Nederland te komen, maar eenmaal hier, ontplooidde hij uitsluitend politieke en geen juridische activiteiten.

Net als de uitwijzing van ANTONIUS en BERRENSTEIN is ook de affaire-HERRENBURG door Paramaribo uitgelegd als een poging van Nederland om het vredesproces in Suriname te dwarsbomen en de verkiezingen van de 25e mei te beïnvloeden.

De terugroeping van de Surinaamse ambassadeur RAMKISOR naar Paramaribo op 21 mei - de ambassadeur heeft (op het moment dat dit geschreven wordt) aan die terugroeping nog geen gehoor gegeven - vormde overigens geen Surinaamse tegenmaatregel naar aanleiding van de uitzetting van HERRENBURG. Het ging hier om een interne Surinaamse kwestie: RAMKISOR had de uitwijzing van ANTONIUS en BERRENSTEIN op onder meer verdenking van het witwassen van drugsgeld becommentarieerd met de opmerking "waar rook is, is vuur". De onderschepping op dezelfde dag in Rotterdam van een partij rechtstreeks uit Paramaribo afkomstige cocaïne illustreerde nog eens ten overvloede dat er aan het feit dat de Surinaamse drugshandel naar Nederland een steeds groeiend probleem vormt, niet de geringste twijfel kan bestaan.

II. VEILIGHEID VAN DE STAAT

DE BOCHTEN UIT DE DRINA HALEN

Deze letterlijke vertaling van een Joegoslavisch spreekwoord, dat zoveel wil zeggen als "het onmogelijke proberen te doen", geeft een beeld van de taak waarvoor het Joegoslavische presidium zich momenteel geplaatst ziet.

Gezien de volksaard en de geschiedenis van de Joegoslaven is het niet onwaarschijnlijk dat met name de etnische en politieke tegenstellingen in de Socialistische Federatieve Republiek Joegoslavië (SFRJ) gevolgen zullen hebben voor de Joegoslavische gemeenschap in Nederland.

Afgezien van de genaturaliseerde en illegaal in Nederland verblijvende Joegoslaven, herbergt ons land momenteel zo'n 13.000 Joegoslaven. Het merendeel daarvan is van Kroatische origine. De grootste concentraties van deze bevolkingsgroep zijn te vinden in de provincies Zuid-Holland (ca. 5.000) en Noord-Holland (2.700). Hierbij valt op dat in Zuid-Holland vrijwel alle Joegoslaven zich bevinden in of rond Rotterdam, terwijl in Noord-Holland Amsterdam de grootste concentratie kent. Het is dan ook aannemelijk dat in deze twee steden het eerst sprake zou kunnen zijn van bijzondere activiteiten, die aansluiten op de gebeurtenissen in het moederland.

15

Politieke activiteiten vielen op zaterdag 18 mei jongstleden te constateren in Den Haag. Daar had de Nederlandse afdeling van de grootste Kroatische politieke partij, de Kroatische Democratische Unie, een demonstratie georganiseerd. Het doel van de demonstratie was om de aandacht te vestigen op de gewelddadige repressie die

het centrale gezag uitoefent op de Kroaten in Joegoslavië. Dit doel spreekt ook een andere etnische groep uit Joegoslavië aan: zij die afkomstig zijn uit de provincie Kosovo, met een Albanese origine. De ruim 400 personen die aan de demonstratie deelnamen waren dan ook deels van Kroatische, deels van Albanese afkomst. Van deze laatste groep was een belangrijk aantal aanwezigen afkomstig uit de grote Albanese kolonie in Brussel.

Van etnische problemen is op bescheiden schaal sprake op de "Vladimir Nazor"-school in Rotterdam. Hier krijgt de Joegoslavische jeugd op vrijwillige basis aanvullend onderwijs in eigen taal en cultuur. De gemeente Rotterdam heeft zowel uit de Kroatische als uit de Servische gemeenschap verzoeken ontvangen om faciliteiten voor eigen scholen (op etnische basis). De spanningen die aan de basis liggen van dergelijke requesten hebben binnen het lerarencorps op de Joegoslavische school al geleid tot dreigingen met lichamelijk geweld. Aangezien Nederland de Joegoslavische deelrepublieken niet als zelfstandige staten heeft erkend, zijn dit soort verzoeken afgewezen.

Bij de gehele problematiek speelt de Joegoslavische diplomatieke vertegenwoordiging een opvallende rol. Informanten spreken over activiteiten van inlichtingendiensten, chantage (dreiging jegens "achterblijvers") en het gedwongen ondertekenen van sympathieverklaringen voor de - Servisch georiënteerde - Joegoslavische regering. In al deze gevallen zou het personeel van de Joegoslavische ambassade een sleutelrol vervullen. Dat Nederland wat dit betreft geen uitzondering vormt, blijkt uit berichten in de Duitse pers, waarin melding wordt gemaakt van dezelfde tactieken.

Meer dan eens is vastgesteld dat in de Joegoslavische sfeer politiek gemotiveerde criminaliteit geen ongewoon verschijnsel is. Zo was er in het begin van dit jaar in Amsterdam sprake van wapentransporten vanuit het criminele milieu richting Joegoslavië. Dit had waarschijnlijk tot doel de militante fracties (en met name de Kroaten) in de gelegenheid te stellen de daad bij het woord te voegen. Een en ander toont wel de bereidheid van de diverse Joegoslavische groeperingen om - waar nodig - steun aan hun "stamgenoten" in het moederland te verlenen. Of deze bereidheid zover zal gaan dat etnische en/of politieke geschillen in Nederland zullen worden uitgevochten, dan wel dat Joegoslaven zullen terugkeren naar de SFRJ om daar actief aan de strijd deel te nemen, blijft een open vraag.

Dat een escalatie van de problematiek in Joegoslavië zal leiden tot een scherpere tegenstelling tussen groepen Joegoslaven in Nederland, lijkt onontkoombaar. De mate waarin deze aanscherping zal plaatsvinden is vooral afhankelijk van de vormen die de interne problemen van Joegoslavië in de toekomst zullen gaan aannemen.

Ook dient een waakzaam oog te worden gericht op de sterke banden tussen de Nederlandse Joegoslavische gemeenschap met die in de ons omringende landen. Als voorbeeld zijn te noemen de (Kosovo)-Albanezen in Brussel en de ca. 600.000 Joegoslaven in Duitsland.

Samenvattend kan worden gesteld dat de situatie binnen de Joegoslavische gemeenschap in Nederland net zo gecompliceerd is als de situatie in Joegoslavië zelf.

Vooralsnog ziet het er naar uit dat het nog wel even zal duren voor Kroaten, Serviërs en Albanesezen elkaar vriendschappelijk de hand zullen drukken. Ook daar is een passend spreekwoord voor in Joegoslavië: "Waar de duivel je goedenacht wenst", vrij vertaald: aan het eind van de wereld.